

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Haandbog i Verdens-Historien. Anden Deel

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 38. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1836_518A_2-txt-shoot-idm2209.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Det er imidlertid klart, at det ingenlunde var *udvortes* Magt, der styrkede *Christus-Riget*, og vi maa derfor et Øieblik dvæle ved de *indvortes* Aarsager til Opløsningen af det kraftigste og ædleste, det elskværdigste og lykkeligste *Borger-Samfund*, der har været paa Jorden, og staaer derfor endnu overalt i *Christenheden*, selv i *Frankrig*, for de Klogestes Øine, som Idealet af en *fuldkommen Stat*, hvis Borgere kun lyde de Love, de selv bifalde, men bifalde altid de Bedste, har ingen synlig Øvrighed, uden den de selv vælge, og kan afsætte naar de lyste, men lyste det kun, naar den bryder Pagten, og har endelig baade Mod og Kraft til, hvad Øieblik det skal være, med Glæde at offre *Liv og Blod* for *Fædrene-Landet*. Et saadant Rige er det nemlig aabenbar *Lukas* beskriver, naar han skildrer Menigheden i *Jerusalem*, og skiøndt vi af *Pauli Breve* see, at der allerede i hans Dage, ved den store Udvidelse, Riget fik, indsneeg sig smaa Uordener, saa spore vi dog indtil Midten af det *Tredie* Aarhundrede alle Hovedtrækkene hos dette besynderlige Folk, der, som Brudstykker af Mange, og adspredte over hele Romer-Riget, kun havde Bopæl sammen, forsaavidt hele Jordens Kreds er det store Mandhjem, kun havde Herkomst og Sprog tilfælles, naar hele Menneske-Slægten er af eet Blod og alle Tungemaal Brudstykker af et Grund-Sprog, og som endelig kun havde et *Fædrene-Land*, der blomstrede ved deres Selv-Opoffrelse og skiønnede paa den, naar de glemde "deres Folk og deres Faders Huus" paa Jorden over *Himlen*, som *Menneske-Aandens* oprindelige Hjem, de Levendes Land, hvortil det er *Støv-Hjertets* Ære og Fryd at opløftes. Medens vi nu maae være billige nok til at indrømme, der hører meget til at opoffre Livet for et *usynligt* Fædrene-Land, saa er det dog klart, at Rigets Selvstændighed beroede derpaa, ligesom det var Kongens (Christi) udtrykkelige Ord: hvem der *nægter mig* for Mennesker, ham *nægter jeg* igien, og naar vi derfor i Midten af Aarhundredet see de flygtende Høvdinger, *Cyprian* og *Dionys*, beholde deres Æres-Poster, og dem, der *faldt* i Slaget, stilles op igjen til Rigets Vagt, da er vi forberedte paa det Værste. Det gik altsaa i den *Christne Kirke-Stat* omtrent som i den *Mosaiske*, der egenlig kun varede til *Josva* og alle de Ældste, som havde seet Herrens Gjerninger, var døde; thi efter *Polykarps* Dage staaer *Irenæos* kun som et enkelt Vidne om den *forsvundne* Herlighed, hvis matte Efter-Skin vel endnu en kort Tid skjuler men kan umuelig læge Folkets Brøst. *Daaben* og *Nadveren* havde vel det store Vidnesbyrd i Menigheden, at de vidunderlig kunde skiænke *Folke-Aanden* og sammensmelte hele *Folket* med den *usynlige Konge*, men naturligviis kun under *Troens* Betingelser; og denne Tro begyndte aabenbar at vakle, saasnart de var døde, der havde seet Kongen Ansigt til Ansigt, og ved hvis Haands-Paalæggelse Aanden aabenbar kom over de Troende, og i et Rige der kun hvilede paa Troen, maatte det nødvendig føre til Opløsning. Vel fandt den vaklende Tro, paa Aandens Meddelelse og den levende Forbindelse med Kongen, to *Støtter* i den *indviede* Lære-Stand og den *Hellige Skrift*, men ved at læne sig til dem, blev den en Overtro paa dem, som maatte have ganske anderledes Virkninger, og forvandle *Christus-Riget* enten til et *Bispe-Rige* (Hierarchi) eller til en *lærd Republik* (et Anarchi), hvoraf Hiint trænger til *verdslig* Beskyttelse for at vare, og Denne til Tugt for at holde Fred med sig selv, medens de Begge, for at vinde Skin af Eenhed, maatte have en Tyran. Naar vi derfor see, at i det *Tredie* Aarhundrede, da *Afrikanerne* kom til at staae for Styret, indførte *Tertullian* og *Cyprian* den Tro, at "*de Indviede*" udgjorde det egenlige Christen-Folk eller de *Aandelige* (Geistligheden) og raadte for Himmerig, medens *Origenes* og alle hans Discipler med stort Bifald prædikede den Lærdom, at *Aanden* laae skjult *under Bibelens Bogstav* og maatte med Lærdom og Kløgt opmanes deraf, da vinder det Hele en forbausende Klarhed; thi ligesom Hiint minder os om det gamle *Karthago* med sine i de Kabiriske Mysterier *indviede* Raads-Herrer, og Dette om *Ægyptens* Troid-Karle og *Hieroglypher*, saaledes opdage vi, at det var *ikke Christus-Riget*, men *Bispe-Riget* i *Vesten* og de *Lærdes Republik* i *Østen*, der under *Decius* tabde Slaget og lærde at elske den Rolighed, som Verden giver. Saasnart nemlig *Bisperne* hist, og de *Skrift-Kloge* her, gjorde sig selv til *Christi Statholdere* med uindskrænket Fuldmagt, da var Rigets Monarkisk-Demokratiske Forfatning forvandlet til et reent *Aristokrati*, der kun levned *Christus Konge-Navnet* og kunde umuelig besjæles af *Hans Aand*, da Aanden netop er *Hans Statholder*, og maatte afsætte sig selv for at sætte Andre i sit Sted. Hvor stor en Ære det da end er for *Christendommen*, at den, selv misbrugt og misforstaaet, gav Tanke-Gangen en langt meer aandig Retning og Skrifterne om Gud og Menneske et langt dybere Indhold, end noget Hedenskab mægtede, saa hørde dog *Christenheden*, deelt mellem Bisper og Professorer, i *Borgerlig Henseende* til de Dødes Rige, hvis Indbyggere *Bispe-Stav* og *Pen* umuelig kunde levende forene eller begeistre for *Fædrene-Landet*, der nu ikke længer var de Levendes Land men *Kirke-Gaardene* med Martyr-Grave. Hvorledes nu *Religjons-Friheden* i et halvt Aarhundrede maatte virke, hvormange Tusinde der i *Hjerte-Tiden* maatte strømme til det *Christne Samfund*, med de store Løfter om *Synds-Forladelse* og *Salighed*, og med de stærke Vidnesbyrd om Guddommeligt Pant, og hvor magelig *Bisper* og *Professorer* maatte gjøre *Himmel-Veien*, for selv, mens de vendte den Ryggen, at staae som de der gik i Spidsen, det hører egenlig *Kirke-Historien* til at udvikle, men maa dog ogsaa her berøres, for at vise, hvor naturligt det gik til, at *Christus-Riget* tabde sig i Roms Slaveri. Behøver dette imidlertid Bekræftelse, da er *Biskop Euseb* fra Constantins Dage det umistæneligste Vidne, naar han bekiender, at under Freden brændte de, der gik for *Hyrder*, af Had mod hinanden, og gav i *Herske-Syge* Verdens Høvdinger ei det mindste efter, saa det var intet Under at ogsaa Herren ryggede Pagten, nedbrød Murene, sløifede Fæstnings-Værkerne, gjorde Sværdet unyttigt og var ikke med sit Folk i Striden, men tog Aar fra dets Alder og gav det Skiændsel i Tilgift

*Euseb. VIII. 1..